

שבת נחמו *

א. אויף דעם כמל לשון הכתוב: 'נחמו נחמו עמי יאמר אליכם' זאגט דער מדרש: לקו בכפלים ומתנחמים בכפלים. אז דער ענין הניחום וועט זיין כמול דאָרף מען פארשטיין וואָס איז דער מיינ ווערן פון נחמה כפלים?

ולאידך, איז ידוע די קושיא בפשטות: וואָס איז דער חידוש פון מתנחמים בכפלים, וויבאלד פון דער לקו איז געווען, בכפלים?

וועט מען זאָס פארשטיין בהקדים הביאור אין סיום מסי מכות, וואָס איז דאָרטן געטינען מיר דעם כמל לשון פון נחמה — עקיבא ניהמתנו עקיבא ניהמתנרי; און אויך דאָרט רעדט זיך וועגן ענין התורבן וגלות, אין אויף דעם קומט דער כמל לשון ניהמתנרי.

ועיפ'ס הידוע אז ענינים פון תושב'י ווערן נתפרש ונתבאר בתורה שב'פ' — אין עיני בנודי.

ב. בסיום מסי מכות זאָגט די גמרא: וכבר הי' ר'ג וראביע ור'י ור'יע מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי' מפלטה ברחוק מאה ועשרים מיל התחילו בוכין ור'יע משחק, אמרו לו מפני מה אתה משחק, אמר להם ואתם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו הללו כרשיים' שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלקינו שרוף באש ולא נבכה, אמר להן לכך אני משחק ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכריב. שוב פ'עם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור'יע משחק, אמרו לו מפני מה אתה משחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו מקום שכתוב בו' והור הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נככה, אמר להן לכך אני משחק דכתיב' ואעידה לי ערים נאמנים את אורי הכהן ואת זכרי בן יברכיהו וכי מה ענין אורי אצל זכרי אורי במקדש ראשון וזכרי במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכרי בנבואתו של אורי, באורי

(*) סיום מסי מכות.

(1) ישע' מ, א. המסרת פרשתנו.

(2) ילקוט ישע' שם.

(3) ראה חדא'י שם, מצינו כל הנחמות בלשון

כמל נחמו נחמו עמי. וכמה פארשי התורה ברוש פרשתנו מנאר סיום מסי מכות. ראה עקידה, ראש דוד, ועוד.

(4) להעיר על השיבות המיוחדת דסיום מסי מכות (כי סיפורים דלקמן) לתוכן המס', כי מדובר בנוגע לגלות פרשי, אלי הן הגוליי' (וכן בתחלת המס'), וכן לפרשתנו (ד, מא אילין). אז יבדיל משה אלש ערים גר לנוס שמה רוצח גר', דגם גלית הכללי שייכת לישפך דם האדם כו' (ראה לקי'ת במדבר יג, ג ועוד), ועדי מקלט הם גם כסרה (מכות ב, כ, ובכ'מ) — דוגמת הגליות.

(5) כיה סדרים בגמ' ובצי' האיכיר וילקוט (דהערה 12). ובילקוט אי' רבי אלעזר' חתם, אבל בספרי (ולקמן שם) מקדים ר'י לראביע, וראה דקיס.

(6) כיה ברוב דסופי השי' (הובא בדקיס), ועדי' כאיכיר וספרי (דהערה 12). ובצי' של ארם. ובספרי דסופים, של בנלי. ובגמרא סיבת השינויים — מפני כסירת המלכות.

(7) ראה בעי': עריב הללי. ובדקיס: שגים הללו.

(8) במדבר א, גא, ג, ייד, יח, ז.

(9) ישע' ח, ב.

כתיב" לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגר], בזכר" כתיב" עוד ישבו זקנים וזקנות כרתובות ירושלים, עד שלא נתקיימה נבואתו של אורי' הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכר", עכשיו שנתקיימה נבואתו של אורי' בדודע שנבואתו של זכר" מתקיימת, בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניהמתנו עקיבא ניהמתנו".

והנה, אע"פ אן די גמרא הנ"ל איז פון חלק האגדה שבתורה און סאיז א כלל אן איז למדין הלכה מאגדה" — איז דאס בשעת דער לימוד פון אגדה איז כסתירה צו הלכה; אבער אויב עס איז ניש קיין סתירה, לערנט מען יא אפ עניני הלכה פון אגדה און מען סארלאזט זיך אויף דעם".

יעוד: אפילו את"ל אן מען לערנט ניש אפ פון אגדה אן הלכה למעשה במועלי" — אבער א סברא בהלכה קען מען אפלערנען.

גוסף על הנ"ל, איז בנדוד' ניש נאך רברי אגדה, נאך א מעשה רבי", א מעשה במועל, ווי גדולי התנאים (בהלכה) האבן זיך געפירט; און די ברייתא רעכנט אויס זייערע נעמען כולל ר"ע וואס, כולהו (גאנץ תורה שב"ע"ס) אליבא דר"ע"י" — איז מובן בפשטות אז

איז דעם זיינען פארען כמה סברות וואס זיינען נוגע להלכה.

ובפרט אן איז דעם צווייטן פאל ווערט דערציילט ניש נאך וועגן בוכים ומשחק נאך אויך וועגן מעשה של הלכה כמועל, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם" — דיינו ליעבד הכי".

ע"פ כהנ"ל דארף מען פארשטיין, ובלשון השי"ס בכ"מ, במאי קמפלגרי: וואס זיינען די הלכהדיקע סברות, וואס זיי זיינען דער סעם וסיבה וואס די חכמים הנ"ל זיינען מחולק מיט רי עקיבא — און פון הקצה אל הקצה: פון בוכיך צו, משהק"י און באשט אן די גמרא פירט אויס, אמרו לו עקיבא ניהמתנו עקיבא ניהמתנו", איז דאך מובן אן זייער הויא וואס, התחילו בוכיך האט אן ארט אין סברת ההלכה; און כפרט אן איז ערשטן סיפור הערט ניש דערמאנט אן זיי האבן געזאגט, עקיבא ניהמתנו, און ווי סאיז אויך משמע דערפון וואס תשובת ר"ע כ"י דעם ערשטן מאורע האט זיי ניש אפגעהאלטן פון לבכות בא דעם צווייטן מאורע — שוב ס"א וכו'".

ג. אויך דארף מען פארשטיין כמה דיוקים איז תוכן והמשד הסיפורים הנ"ל" ומהם:

א) וואס איז גערען די שאלה פון ר"ע מפני מה אתם בוכים", עס איז דאך א דבר הפשוט אן בשעת מען הערט קול המונה של רומי כו' וואס האט חרוב געמאכט דעם ביהמ"ק, ובפרט (במאורע הב') אן מען זעט דעם בית המקדש

18) פ"י רבינו גרשום, ונגע לשקרט בהלכה — ראה טורח"ע או"ח סתקס"א ס"א וכו'. צמח סענה למכות. לקמן הערה 35.
19) כמה דיוקים דלפניו הן במפרשי השי"ס והצ"י.

10) מילת כתיב.
11) זכר"ה, ד.
12) ב"י שו"תם הנ"ל הובא גם במס' עקב יא, סו, ילקוט שם, איכ"ז פ"ה, יח, כמ"ה שינויי.
13) ירושלמי פאה ס"ב ה"ד.
14) ס' הישר לר"ת ס' תרי"ט, וראה שדיח כללים מערכת א את זה, אנציקלופדיה תלמודית ערך אגדה.
15) שו"ת ט"כ"י מהר"ת חר"ו ס' קמ"א, וראה שדיח האנציקלופדי"ה שם.
16) שבת כא, א, וש"נ, וראה ב"ב קל, ב, יברשבים שם.
17) סנהדרין סו, ר"ע"א, וש"נ.

בגודל חורבנו — שועל שיצא מבית קדהיקי — דארף דאס ארויסרופן אבלות ובכיות.

ב) נאכמער איז ניט פארשטאנדיק: דאס וואס ס'זעט דערציילט אין צווייטן סיפור, כשהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, איז בפשטות (ווי ס'איז משמע פון סתימת המשך הל') אז אויך ר"ע האט דאס געטאן — ד.ה. אז אויך ר"ע האט דערנײַ געטרויערט אײַפן חורבן ביהמ"ק — איז וואס פרעגט ער דערנאך. מפני מה אתם בוכים?

ג) דער פסוק, והור הקרב יומת רעדט ניט וועגן דער בנייה פון א זר אין קדהיק נאך וועגן א זר וואס טוט אז עבודה אין ביהמ"ק, און וויבאלד אז די תנאים האבן געוואלט מדגיש זיין דעם איסור (אפילו) פון בנייה אין קדהיק האבן זיי דאך געדארפט בריינגען דעם פסוק, ואל יבוא בכל עת אל הקדש, וואו עס שטייט ממרש אז אפילו א כה"ג סאך ניט אריין אין קדהיק בכל השנה.

ד) וואס איז דער קסיד פון ר"ע. ער שלא נתקיימה נבואתו של אורי הייתי מחירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה — ווי איז שייך א ספק אז א נבואה וועט חזי ניט מקויים ווערן; ובפרט ע"פ מרז"ל, כל דבור ודבור שיצא מפי הקביה לטובה אפילו על תנאי לא חזר בו?

ה) פארוואס בריינגט ר"ע דוקא די נבואה, ציזן שדה תחרשי און ניט קיין

אנדער (פריערדיקע) נבואה פון חורבן (און גאולה)?

ו) צוליב וואס איז די גמרא מפרט די נעמען פון די אלע תנאים, בעיקר איז דאך נוגע צו זאגן אז ר"ע האט געהאט אז אנדער דיעה והנהגה פון זיי — האט דאך געקענט שטיין ע"ד ווי מ'געפינט בכימי: כבר היו ר"ע וקנים וכו', וכי"ב.

ז) פארוואס האבן די חכמים גאר ביי דעם צווייטן מאורע געזאגט (אויף דער תשובה פון ר"ע), עקיבא נחמתנו, און ניט ביי דעם ערשטן?

ח) בלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו — וואס איז דער כפל (כל) הלשון, און די באווארעניש אז בלשון הזה אמרו לוי?

דער מהרש"א זאגט אויף דעם (קושי' ד וחי): כמלו הדברים ע"ש שני

23) וראו גם בספרי לפרש' ובא"כ ר"ט. 24) להעיר מקודשין מ. ב. ובכר' ה"ר ר"ט וקנים מטובין כ"י. 25) ראה ב"ר מ"כ, ד: כיון שעלי הופנים לרומי כ"י ומשמע שזה הי' באותה ההליכה ואתם הקנים. ואינו מפרש שמות כולם. משא"כ במע"ש פ"ה מ"ט, כי שם נזכר שמות ב"א שאליהם שייך מעשר זה. וכן בסנינה (מ"א, ב) אגב אורחא קמיל דינים: ישראל הי' וכהו הי' מי קדם, ועוד (וראה הגש"מ קדמית) ע' טז. נתבאר באיזנה בהתועלות, וכן בנוגע לכ"ד הג"ל. ואכ"מ. ולהעיר מסנהדרין ק"א, א: כשחלה ר"א נכנסו תלמידיו לבקרו כ"י התחילו הו בוכין ור"ע משתק כ"י, ולא זכר שמות תלמידיו רק דר"ע, וראה לקמן שם: נכנסו ארבעה זמנים לבשרו ר"ש יר"י וראבי"ע ור"ע. 26) בספרי, ובלשון הזה אמרו לי עקיבא עקיבא נחמתנו, אבל בילקוט שם (שהוא קרוי ללשון הספרי) עקיבא נחמתנו נחמתנו, ובא"כ שם: עקיבא נחמתנו תנתחם ברגלי מבשר, וראה ר"ה (כה) א) בענין אחר, בלשון הזה אמר לו (ר"י), עקיבא נחמתנו נחמתנו. 27) וכ"ה בעקידה ר"ש פרישתינו (שער פ"ה).

19) רמב"ם ר"ט מהל' באת מקדש, וראה רש"י עה"ח בסדר א, ג, ג"י. 20) ר"ש אחר. 21) כמו שהקשה בערוך ל"ר כאן ועוד. 22) ברומ' ז, ס"ד,א.

המעשים שזכר. אבער אויך דער תירוץ פאָדערט הסברה: די שני המעשים זיינען דאָך געווען בהספק זמן ומקום — די ערשטע מעשה איז געווען כשהיו מהלכין בדרך, צוקומענדיק צו רומי, און די צווייטע — שוב כשהיו עולין לירושלים — טא ווי ווערן זיי צוזאמענגענומען כהדא מחתא איז דעם זעלבן ענטפער?

ד. כפשטות קען מען מסביר זיין, אָז אין ביידע מאורעות זעט מען די נקודה משותפת אין דער שיטה פון ריג וראביע וריי מצד אחד און ריע מצד השני: ריג וראביע וריי האָבן איז יעדער מאורע געווען דעם ענין הלא טוב שבזה — און ריע האָט אויך אין זיי געזען דעם (הכלית ואתוכו הטוב — אין ריע גייט בזה לשיטתו ורי ער זאָגט במק"א²⁸ „לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד, און ווי די גמרא דערציילט דאָרט אָז אָוי איז געווען זיין הנהגה בפועל²⁹“.

און לויט דעם קען מען מבאר זיין וואָס די גמרא בריינגט ביידע מאורעות בהמשך אחד, כאַטש זיי זיינען פאַרגעקומען אין פאַרשידענע מקומות וזמנים כניל: דאָס איז ניט נאָר דערמאָר ווייל ביידע סיפורים האָבן פאסירט מיט די זעלביגע תנאים, נאָר ווייל אין ביידע מאורעות געפינט מען די זעלבע נקודה אין שיטת ריע — צו זעהן כהוה אין יעדער זאך די תועלת וטוב וואָס קומט דערפון אַרויס שפעטער.

ה. אבער עיף הניל דאָרף מען פאַרשטיין:

(28) וכהלשון שוב פעם אחת (ועיי' בספרי וילקום) ויבאיר. פעם אחרת.
 (29) כרבות ס, סעי' ב.
 (30) ועפי' רל לכאורה שזהו גם לשיטתו במנהדרין שם דריע משתק.

א) די צריכותא פון די אַלע דריי — וואָס איז דער חידוש אין שיטת ריע אין די ביידע סיפורים און איז, לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד.

ב) לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד איז אַ כלל אין וועלכן מען געפינט ניט קיין מחלוקת און אָזוי איז עס אַפגעפסקינט אין שריע'י — ובמילא איז ניט מסתבר אָז די תנאים ריג וראביע וריי זאָלן אויך דעם קריג'ן³¹ וביותר — אָז אפילו בי דעם צווייטן מאורע וואָס זיי האָבן געזאָגט „עקיבא נחתמנר, איז ניט מוכרח אָז זיי האָבן חרטה געהאַט פון זייער דיעה.

ג) לפי הניל האָט ריע אין זיין ענטפער געדאַרפט זאָגן נקודה שיטתו, כל דעביד רחמנא לטב עביד (און דערנאָך (אויב ס'איז מוכרח) די ראיי פרטיות).

ו. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים הביאור פון דער גמרא כפשטות.

דער טעם אויף דער תמי' פון רבי עקיבא, מפני מה אתם בוכים איז — חיבאלד אָז זיי האָבן אָנגעהויבן וויינען ערשט דאָן ווען, שמעו קול המונה של רומי וכר' און ניט פריער, איז דערפון

(31) טושעף איה סייס ריל.
 (32) יגט בשניה שם משום רבי מאיר, אבל להעיר שהרמב"ם לא הביאו בהלכות ברכות, ובספר המשניות ברכות שם (גד, א) מפרש זה (ובכמו שהיו אומרים התבטלים ברוב דבריהם כל מה דעביד מן שמיא לטב ביי' בחייב אדם לכיר על הרעה (וירל דבפרו' מנה שבגמרא הובא זה בהפסד להגיל). אבל בסדשיע הוא ענין בפיע. דין קצת ברבות פרטיות (הסותרת בשריע). ועפי' אולי גרמו כלשינו בהלכות ברכות פ"י הי"ג, שאפילו בעת שייצור לו יודה וישבת בשמחה, משאכ בסדשיע סי' יכב סי' ידועה, וראה לשון הרמב"ם ספי' שם יאכ"מ.

מוכה אז זייער בכי' איז ניט צוליב דעם עצם ידיעה אז רומי איז בתוקף, וויבאלד זיי האבן דערפון געוואוסט נאך איידער זיי זיינען ארויס, בדרך [נאכמער]: עצם ההליכה זייערע צו רומי, צו מבטל זיין די גזירות אויף אידן, איז מחמת תוקף הגלות.

און עדין אין צווייטן סיפור: זייער בכי' איז ניט געווען איפן עצם החורבן — ובפרט אז ארפין חורבן איז מסודש אז (נאך) קרעו בגדיהם נאך פריער — נאך סיבת הבכי' איז געווען, כיון .. ראו שועל כו' התחילו הן בוכיך.

דעריבער האט ר"ע געפרעגט, ממני מה אתם בוכים? — וואס איז ביי זיי איצט נתחדש געווארן, וואס צוליב דעם, התחילו הן בוכיך?

ז. זייער ענטפער צו ר"ע, הללו כושיים כו' יושבי בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלקינו שרוף באש פירוש: די עצם ואך וואס מלכות רומי איז אין א מצב פון, בטח והשקט אין גשמיות — דיקע וועלט-זאכן האט ביי זיי ניט תוסס מקום געווען ביז לבכי' אדרבה:

דאס וואס מלכות רומי איז בתוקף ובטח איז גאר לטובת ישראל, וייל, והלבנון כאדיר יפול: ווארום היית אז הכל לפי המכיש והמתבייש" איז די נושה א טיל קלענערע ווען די נפילה פון לבנון (ביהמ"ק) איז זוקא זורר א מלכות אדירה.

(ובזה יומתק, וואס איז זייער ענטפער האבן זיי ניט אנגעהייבן און מדגיש געווען, אז מלכות רומי האט חרוב געמאכט דעם ביהמ"ק און דאך איז זי בתוקף, בטח והשקט) — וייל, אדרבה, דאס איז לטובת ישראל, מאכענדיק לייכטער דעם רגש הבושה (כו' בגיל).

זייער טענה איז געווען: דאס וואס רומי געפינט זיך אין א מצב פון, בטח והשקט איז דער צייט וואס, אנו בית הדום רגלי אלקינו שרוף באש איז א חילול שיש (נוסף אויף חילול שם ישראל). נאכמער: וויבאלד רומיס גאנצער תוקף כו' איז נאך בכדי סזאל מקיים ווערן, והלבנון כאדיר יפול — היינט פארוואס איז רומי נאך אלץ אז, אדיר, און, בטח והשקט אויך איצט ווען דער ביהמ"ק איז שוין (פון פריער) א שרוף?

עדין איז אויך אין דעם צווייטן מאורע: זעענדיק א, שועל שיצא מבית קדשי הקדשים האבן זיי דערין געזען א חילול שיש השם ישראל — אז א מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת, אז קיין איד טאך דארט ניט אפילו דער גענטערן זיך, ביז אטילו א כה"ג (דער

33) בגמרא לפנינו, מהלכו בדרך, אבל בספרי ובאביר, בגמרא לרומי, וביה בפשטת הטובה בגמרא.

34) רמ"ב א"ר יצא מאי לחיל, ובפרט שראוב"ע ז"ל כהן וחיל גזרו עלי סטמא (שבת ד, ב ואל"ף ושי"ג וראה תנ"ה אר"ז — נדר נד, ב יערו).

35) דמשמע יכ, שהגיעו להר הצופים קרעו על המקושה, וראה בהמנויין בצעניי כאן, וראה שם ספרשי ברכות פט, ב, סטחים מט, א (צופים מקום שיכול לראות בהמ"ק), סטחים מט, ב, תמי ברכות מט, ב, וראה שריע אדהי מהדרק סי ג סי"א, שיה יצחק כאן.

ולתעיר שבספרי וילקוט ואיכו הלי, הגיעו לצופים (וראה ד"ס כאן), כלי רשי ותוס' בהגיל, חכ"ס,

36) וראה תרא"ג כאן.

37) ישעי' י"ד, לד.

38) ב"ק רפ"ח.

39) אשתחויים לעצבים ומקטרים לעבודה כוכבים, ע"י — שנאמר גט לבו גז.

40) ראה ע"י י"ט ל"ד.

קדוהיק"י פון אידן) סאָר דאָרט ניט אַרײַן
(אויסער איין מאָל אַ יאָר, יום־כיפור
ובואת (דוקא) יבוא גר), אויך ער רעכנט
זיך ווי אַ זר כל ימי השנה כר"ג — און
עכשוו שועלים הלכו כר"ג!

ד.ה. די גקודה פון זייער טענה איז
געווען: ס'איז טאָקע גזר געוואָרן אַז
דער ביהמ"ק זאל חרוב ווערן און אידן
זאלן פאַרטריבן ווערן אין גלות —
אַבער פאַרוואָס זאל דערביי זיין אַזאַ
חילול השם חילול שם ישראל? א)
מלכות רומי מוז דאָך ניט בלייבן, בטח
השקט"י אויך נאָכדעם ווי דער ביהמ"ק
איז שוין חרוב; ב) די נבואת החורבן
,ציון שדה תחשי' האָט דאָך געקענט
מקויים ווערן ביי די אַנדערע חלקים פון
ביהמ"ק און ניט דוקא אין דעם אָרט פון
קדוהיק"י, אַז אָרט, וואו אפילו בנוגע דעם
הייליקסטן אידן איז אַנגעזאָגט געוואָרן
,והור הקרב יומת"י.

ה. און אויף דעם האָט ר"ע
געענטפערט: ,ומה לעוברי רצונו כך
לעושי רצונו על אחת כמה וכמה: אמת,
אַז דורך דעם וואָס רומי איז בטח השקט
בעת אַז בית אלקינו שרוף באש איז אַ
חילול שיש ושם ישראל: אָבער
דורכדעם וועט נאָכדעם אויך דער שחר

וטובה זיין כיתר שאת, וואָרום ,ומה
לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ,
ד.ה. ר"ע האָט אויך אין דער הצלחה פון
רומי און אפילו אויך אין חילול שיש
ושי' געזען דעם טוב המסובב עי"ז.

און עדי"ז אין צווייטן סיפור: וויבאלד
אַז די נבואה פון חורבן איז מקויים
געוואָרן אין דער פולסטער מאָס, ביז אַז
שועל יוצא מבית קדוהיק"י, איז דאָס גוטא
אַ הוכחה, אַז די נבואת הגאולה פון
זכרי' וועט מקויים ווערן באופן הכי
געלה. ס'איז ביי אים ניט געווען קיין
ספק ח"ו אַז די נבואה וועט מקויים
ווערן; דער ספק איז נאָר געווען אינעם
אופן הקיים — צי כתכלית העליו
אַדער ניט" עי"ז ווי מ'געטיגט בַּע כרכ
יעודי התורה.

ועי"ז בַּע ,שדה תחשי' קען זיין די
צמיחה עי"ז, ואספת דגנך"י נאָכמער
,מאה שערים"י, נאָכמער ,חטים
ככליות"י נאָכמער ווי עס וועט זיין נאָר
לעוד"ל ונגש תורש בסוצר"י.

האָט ער דורך דעם אומן קיום פון
נבואת החורבן (פון אורי') געזען אַז אויך
דער קיום הנבואה פון דער גאולה וועט
זיין באופן הכי געלה.

עפ"ז איז מוכן פאַרוואָס ער בריינגט
דאָ דווקא די נבואה ,ציון שדה
תחשי"י: דער ענין פון חרישת שדה

(41) ראה דהיי א כג יג וראה אמר (כג יח) ויהמה הגדול מאדו גר כי אני ה' מקדשך, וכתוב שם.

(42) עפ"ז סתודעת הקושיות הג' דלעיל סיג שמבדיל גדול חילול שם ישראל, אבל עדי"ז צ"ע הלשון ,מקום שכתוב נ"י, ויל"ם במכשיכ מהדעיה (ראה הגהות פערלא למניח סצוה רלב) בירחיל כלפני עתה לא תתן מכשול — עצה שאינה הוגנת לי (תרי"ם קדושים י"ג, ד' היבא בפרשיי שם, וראה ליעוטיים בסוף מס"ד להציג) — דאין זה שילל סטרא משומוס — גמיתת מכשול כ"י, ועדי"ז י"ל כ"האד המ"ב יומת"י (אין דעפ"ז צעיק כל הרמב"ם ובר"י ובקרוק הכל זרים.
(43) ראה ע"ז חספי לעי"י.

(44) ראה ענף חספי לעי"י ד"ה היתתי פתוחא.
(45) עקב י"א, י"ד.
(46) תולדות כ"י, ד'
(47) תרי"ם בחוקותי כ"ג, ד' תענית כ"ג, א' ועוד.
(48) עמוס ט', י"ח, ראה ויל"ש עה"ם עמוס כ"ט, א' תענית ה', א' רש"י ר"ב פ"ו, סעי"ב.
(49) להעיר שכנבמרא (וכן בדקיס) תבא ר"ק, לכן כגללכם ציון שדה תחשי", אבל בעי"י סטרי וילקוט הובא גם המושג הבחוב וירושלים עי"ן מה"י והר הבית למשה יעד' ובאיל"ז תבא הכי כרמ"י (כ"ג יח) כה אמר ה' גר וירושלים עי"ם תודי.

מקיים ויין כפתיד דעם חיוב מדארייתא — פאסטן יוהכ"פ; אדער ער טאר נישט פאסטן צום גדלי כדי ער זאל קענען פאסטן יוהכ"פ.

ויל אז דאָס איז אויך די הסברה אין דער פלוגתא צווישן ר"ע און די אנדערע תנאים בנוגע דעם חילול שיש ושם ישראל בהוה, פון וועלכע סיועס לאחר זמן ארויסקומען אן עליו גדול טאר אידן און א גרעסערער קידוש שיש: ר"ג וראבי"ע ור"י האלטן, אז וויבאלד בהוה איז דאָס א חילול השם גדול איז נישט מכריע דאָס וואָס לאחר זמן וועט דערסין ארויסקומען, נאר מען יעננט יד מיטן איצטיקן מצב — וויבאלד אן בהוה איז דאָס היפר קידוש שיש און קידוש שם ישראל איז דאָס אויף אזוי טייל רע אז עס בריינגט צו כ"י.

ר"ע האלט, אז אויך בהוה איז מכריע די תוצאה שבעתיד — און דעריבער האלט דאָ ר"ע אן וויבאלד אז פון דעם חילול השם וחילול שם ישראל בהוה וועט דערנאָך ארויסקומען אן עליו ויתרו און קידוש השם וקידוש שם

איז נישט אויף קאליע מאַכן די שדה, נאר אדריכה, חרישה אין א הברה כדי די שדה זאל קומען לשלימותה — ונתנה הארץ יכולה, דורכדעם איז גאָרדעם די צמיחה כדבעי: און וואָס מער מען צעאקערט די שדה, אַלץ בעסער איז די וריעה און נאָכדעם די צמיחה. און עדין בעניננו: דער חורבן ביהמ"ק איז בדוגמא צו חרישה, וואָס דוקא דורך (אין פון) איר קומט דער יתרון אין צמיחת הגאולה, און דעריבער, ווען ר"ע האָט געזען אז דער חורבן (די חרישה) האָט דערגרייכט עד תכליתו: ביו צום מקום קדוה"ק, איז עס ביי אים געווען א הוכחה אן אויך די גאולה (צמיחה) וועט זיין בתכלית העילוי.

ס. עס"ז קען מען מבאר זיין די חילוקי דיעות אין דער מחלוקת פון ר"ע מיט די אנדערע תנאים. אז זיי זיינען תלמי און א שאלה כללית וואָס מען געמינט בכמה מצות:

זי מען דארף יד רעכענען (אין לויט דעם מכריע ויין) בהוה מיט א מצוה וחיוב וואָס וועט קומען בעתיד, ע"ד הדוגמא: א חולה וואָס רופאים זאָגן אז אייך ער וועט פאסטן צום-גדלי וועט ער דערפאר נישט קענען פאסטן יוהכ"פ — זי ער מעג (און דארף) פאסטן צום גדלי וואָס איז א חיוב מדברי סבלה, פאסט אן דורכדעם וועט ער נישט קענען

55) ראה בארובה שדיח אסיפת דנינו מעד יוהכ"פ ט"א סק"י. ושם גם הוזכרה דמסליג ב"י לפני השבת (ראה ב' הידיעות בשו"ע אדה"י סי' רמח סי"ג), מרשיי מוכה בה, ב' ד"ה שחל שביעי שמטמאין לקת אף שצ"ח לא יוכלו לעשות הסטו. ועוד. וראה שו"ע אדה"י א"ח טרע"א סי' ובש"א שם. שרת הצי"ע מילואים ט"א. ירד סד"ב. וראה לקיש הפ"י סי' 453 חילק. חמ"ו ע' 398 חילק. ולכן הבא דוגמאות הנ"ל דוקא, כי בדברים שחייבם נתיחדש בזמן שלאחרי יל (ולא כגיל הערה 53) דאין כזה משום אין מעבירין, ראה שדיח שם. ולהצ"ח דשאלה הנ"ל י"ל גם באופן אחר קצת: אם מצות הנהגות בזמנים מיוחדים החיוב שלהם הוא רק בשעה זמן הסצוה או טבל הומן עליו החיוב שיצוהה הסצוה בזמנה (ראה לק"א ט"ב — להר"י ענגל — כלל ו' אות ג'). ועוד. לקיש אמור השמ"ח סי'ג והערה 33.

50) ראה חדא"ג מהרש"א שבת ס"ט, א.
51) ראה חז"ק (ר"מ, ב) דקריק נק. צ"ח.
52) ראה גם לשרש ח"ו ע' 167 הערה 34 באופן אחר קצת.
53) ולא ממש כי בה י"ל שנתלי באין מעבירין על המצוה וכד"כ (ראה הנסמן בהערה 55).
54) כיכ כשריה שבהערה הבאה. ויל"ע בה שנה"י אש"ל בנוגע לנ"ב בהד"ו יש שכתבו שאינו אלא מדרבנן ולא מדברי סבלה (מ"י פסחים נד, ב. ט"א בגילה ה, ב).

ישראל, בהגאולה העתידה, האט דאס ביי אים מכריע געווען במצבו כהונה, עד כדי כך אז, משחקי.

ויד. י"ל אז די מחלוקת זייערע אין תלוי אויך אין אן אנדער שאלה כללית, וואס איז מער נוגעני לתוכו דידן:

אויב מען קען מקיים זיין א מצוה בכל פרטי, אבער דורכדעם וועט פעלן אין כללות ההידור פון דער מצוה, ולאידך, אויב מען וועט מקיים זיין די מצוה בהידור וועט פעלן א פרט (שאינו לעיכונא) בהמצוה — איז די שאלה וואס איז מכריע: דער קיום המצות בכל פרטי אדער דער הידור אין כללות המצוה.

[א דוגמא לזה (ולא ממש) איז די שאלת האחרונים"י ביי ברית מילה: אויב מיוועט מקיים זיין די מצוה בבקר — לויט דעם כלל פון זריחה מקדימין למצות" — וועט פעלן אין ברב עם הדרת מלך": לאידך, אויב מען וועט אפ-לייגן דעם ברית אויף א שפעטער-דיקער שעה אין טאג, וועט עס ניט זיין אינעם אופן פון זריחה מקדימין, אבער דערפאר וועט מען מקיים זיין דעם ברב עם הדרת מלך"י — וואס איז מכריע.

ועד"ז ביי כמה ענינים — אויב דורך אפלייגן די מצוה אויף שפעטער וועט

מען מקיים זיין די מצוה בהידור ומן המובהר"י.

און אויך אין דעם איז באשטאנען זייער מחלוקת"י, אז אידן וועלן באקומען שכר פאר זיין עושי רצונו וכו', און בשעת הגאולה וועט זיין קידוש ש"ש רש"י איז פשוט.

די שאלה איז: מלכות רומי שעובדים ע"ז, יושבין בסח והשקט ואנו בית כר שרוף"י, און שועל שיצא מבית קדשי הקדשים כו' מקום שכתוב בו והזר הקרב ימת', איז דאך (שוין איצט) אן ענין פון חילול ש"ש, א הסרון אין עצם ענין פון קידוש ש"ש: און לעומת זה איז דאס וואס ביי אידן וועט זיין א שכר נעלה ביותר און נבואת זכרי' וועט מקיים ווערט באופן נפלא ביותר, איז אז ענין פון הידור און תוספת (אין אורח ימים, בריאות כו' — בכללותם) אין קידוש ש"ש (וואס וועט קומען שפעטער לאחר זמן) —

59) ראה שם אם להמתין נבדחת הלמנה עד מוצש"י; להמתין בקיום די מינים עד ששיג די מינים מהדוים: להמתין עד שיכל לעשות המצוה בהידור זהר, ועוד.

60) כעדיף מכריע דורחין מקדימין כו' זוהא הא דברוב עם כו' משיב דריה (כ"ב, ב) — אבל ראה מ"ש מעי"י שם, והיינו שסוים דברב עם כו' אינו הידור בגוף מצוה, משאיכ במידד שההידור הוא בגוף הענין והגאולה, וגם בנוגע לברב עם כו' י"ל שהל"ה באיני מצוה מדובר ובכמה מצות י"ל (עדי"ם כמילה) דהיי הידור בגוף המצוה, וראה לקריש ח"ו סי' 306 תולך, תכ"ס.

61) עפ"י זמנת שהכ"א הנבואה, קוד ישובו יקנים וקנות ברחובות ירושלים, ראה תוס' שם דהמדובר אחר חתה"מ, היינו שאין המדובר בהיעדר של הגאולה או של תהלים, דשישטא הוא שגורי הא יסוד באנטנה, אלא שגם ישבו זמנים וזמנות כרדונות ירושלים" — דאינו מוכרת והוא היסד טכע היגיל, משאיכ לדיס חלודת, ועפ"י מוכו מה שבגמרא (וכ"ה כפ"י, ספרי ולי"ש) הוכח רק כתוב זה, אבל להעיר שבאיני א"י, ובתיב בתרי ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות כו'.

56) ועוד: בצד"ד י"ל דהיי גור מצוה אחת, קידוש השם וחילול השם, משאיכ כהניל שעיקר השאלה הוא בשתי מצות — ראה בסמוכות שצרינו בהערה הטדמת.
57) בארובה כעדיף כללים מעי"י כלל איג. מעי"י כלל לט, וראה אנציקלופדיה תלמודית בערכו.
58) דורחין מקדימין הוא פרט נעושה, בהמצוה (וישכט אברהם) ועד"ז בעשייתו בהיחזק (שממחרים לרח ולקרב ולחזק) — רש"י ד"ה אגב, מסתים מה, א) משאיכ ברב עם אין כל שינוי בשתי קריאת הגגילה, כהמיהל והמילה, ועוד.

לויט ריג וראביע וריי, וויבאלד אז איצט אין דא א חסרון אין עצם פון קידוש השם (כאטש אז בלאיה אין לאהר החורבן ניטא קיין קידוש שם ישראל וקידוש שיש, קען דאס זיין גיט אין אז אופן פון חילול), אין גיט נוגע וואס שפעטער וועט ארויסקומען א הידור והוספה אין קידוש השם — זכמילא התחילו בוכיז.

אבער שיטת ר"ע איז, אז דער הידור אין כללות המצוה אין מכריע לגבי א פרט אין דער מצוה — און דערפאר אין דער שפעטערדיקער הידור נוסף אין כללות ענין קידוש השם גובר אויסן איצטיקן חסרון אין דעם עצם פון קידוש השם — און דערפאר משחק.

יא. דאס אין בכללות, כפרטיות אין דא א צריכותא אין א הידוש אין דעם צווייטן סיפור לגבי דעם ערשטן אין די אלע דריי פרטים הנ"ל: כל דעביד רחמנא לטב עביד: צי מען רעכנט זיך בתורה מיט דעם וואס וועט ארויסקומען לעתיד: צי א פרט אין דער מצוה אין מכריע לגבי הידור אין כללות המצוה.

דאס וואס ר"ע זאגט, בל דעביד רחמנא לטב עביד אין דער פירוש, אז בהויה אין דאס א רעה, נאר דער מכוון פון דעם איז לטב; און ווי מען זעט דאס פון דער דוגמא וואס די גמרא⁶³ בריינגט ביי ר"ע עצמו: דאס וואס ער האט געגעבט אין מעלד נישט אין שטאט, און ער האט שארלארן זיין חסור און תרנגול און דאס ליכט אין טאר-לאשן געווארן — אין פון דעם ארויסגעקומען דערנאך א טובה פון הצלת הנפש: ד.ה. די מעשה גומא איז א זאך פון צער והיזק, דאס איז אבער

(62) ברבית ס, סעי'.

געווען צוליב א טובה⁶⁴.

— עפ"ז איז מובן ווי דאס שטימט מיט דעם זיין וואס די גמרא⁶⁵ זאגט, אז בשעת עס האט געטראפן א גיט גוטע פאסירונג, כאטש אז שפעטער וועט דערפון ארויסקומען א טובה, כגון שבא לו שטף על שדהו אע"פ שכשיעבור השטף היא טובה לו שהשקה שדהו⁶⁶, דארף מען מאכן ברור זיין האמת, וזארום, השתא מיהא רעה היא⁶⁷ —

און אין דעם, לומר כל דעביד בוי זיינען אויך ריג וראביע וריי מודה צו ר"ע, כנ"ל.

דער אייטסו בנדויד איז אז אין דער רעה גומא, שועל שיצא מבית קדיק, האט ר"ע גיט בלויז געזען די שפעטער-דיקע תוצאה טובה, נאר ער האט דאס גומא געזען אלס א חלק⁶⁸ און התחלה⁶⁹ פון טובה⁷⁰.

(63) ראה לקי"ש ח"ב ע' 304.

(64) שם ס, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ז הל' ה'.

משו"ע א"ת סריכ"ב ס"ד.

(65) לשון הר"ע שם.

(66) כפרשי' ברכות שם.

שנה ז"ל, ולהעיר מרמזים שם. שאינו מברכין על העתיד להיות אלא על מה שאירע עתה.

(67) ח"ל החילוק מברכת זיין האמת שאין מברכין על העתיד להיות כמיש בטהרים שם. לפי שהעתיקות הם אפשר שיהיו או שלא יהיו. ולכן אין מברכין בה. משא"כ בנדויד.

(68) זכמילא, כל דעביד רחמנא כו"ו ה"י המדובר בעוכרא אחת (רעה), שהיא בשביל ענין אחר (טוב). משא"כ בנדויד, ציין שדה חזרש"י שהיא התולת פעולה שלאחרי (ובכ"ז בשדה כמשו"ט שהיא התולת הדיעה והצמיחה). וראה לקמן סריג ד"ה און דער הברה. ועד"ו הוא החילוק בנגע להשאלה דהויה ועתיד דלשמן טיב — ראה הערה 71.

(69) בלקי"ש ח"ב שם נתבאר שהסעם מה שישת רע"ט היא, כל דעביד רחמנא לטב עביד ולא כהנהגה דנחום איש גמ א — גם זו לטובתו (תענית כא, א. טנהדרין קט, ב) שזה עצמו טוב, כי רע"ט ה"י מקמ"דו דנחום איש גמ זו, ולכן בדרו (שחושד הגלות נתגבר) אצ"ל לראות בגילוי בכל ענין הטוב

וע"פ מרזיל אפ"ן פסקי כילה הי את
 המתו — על העצים ועל האבנים ולא
 שפך חמתו על בני"י און דערמאר אין
 בא אספ"ן ניט. בני לאספי" נאך. מחמור
 לאספי" — און ווען און דורך וואס אין
 געווארן כילה (לגמרי) חמתו, דורך
 שועלים הלכו מבית קה"ק (און ירושלים
 ע"ן גוי"י).

אין דעם ערשטן סיפור אבער כאטש
 אז איך דארטן, משחקי און איך אין
 דעם אין דא און אויטו איך, כל דעביד
 רחמנא לטב עביד"

[וואס א) מיזאנט און מזוייס נאך אז
 דאס אין, למבי, מזוייס אבער ניט, עס
 אין ניט ניכר וגגלה וואס דער טב איז, ב)
 עס איז א רעה וואס, לטב עביד, אבער
 איך ווען דער גאנצער ענין וואלט
 מלכתחלה ניט געווען וואלט איך
 געווען טב, ווי די דוגמא ב"י ר"ע, אויב
 ער וואלט ניט געהאט דעם חמור און
 דעם תרגול כ"י מלכתחלה וואלט ער
 דאך איך גיזל געווארן, משאיכ בנדוד
 ,מה לעוברי רצונ כ"י לעושי רצונו
 שאכריכי: א) זעט ער, כ"י, אין וואס עס
 כאשטייט דער טוב שבוה, ב) עס קומט
 צו א תועלת ומעלה פון דעם, מער ווי
 בלא"ה].

דאס אין אבער ניט אין אן אופן אז
 דאס גוטא איז א חלק און התחלה פון
 טובה."

שבוה, אבל זהו בנוגע לתהגה דכל אדם; וכל דעביד
 רחמנא, משאיכ בנדוד שהמדובר בדבר הנוגע
 לכללות עם ישראל; יחודי וכללי — נאולח ישראל
 והשכינה (יש"ש ע"י נבואה מפורשת כדלקמן בסניף)
 י"ל דאפשר לראות בגלוי הטוב שבוה.

70) איכה ד, יא איכ"ז שם.

71) ראה הערה 49.

72) יליע באיה אופן ווא ז"ה ד"רע משחקי
 בסנהדרין (קא, א) דשטיקא שוה באופן געלה מכל
 דעביד רחמנא לטב עביד דהרי ר"ע משוח ...
 שתי, ובפשוטו הי"ו כסיפור ד"י דכא, ועכשי

יב. ער"ז אין די אנדערע צוויי
 שאלות:

לויט דער הסברה אן די תוצאה
 שבעתיד, איז מכריע דעם אופן פעולת
 המצוה שבהווה: אזוי איך לויט דער
 סברא אן דער הידור בכללות המצוה איז
 מכריע לגבי דעם פרט המצוה עצמה,
 איז דאך דער טעם דערביי (בכ"ל) ווייל
 דאס איז מכריע און גובר: ד.ה. אין דער
 פעולה שבהווה און לגבי דעם פרט
 שבהמצוה איז דאס טאקע א חסרון, נאך
 די מעלה שבעתיד, און דער הידור בכלל
 איז גובר ומכריע דעם חסרון, וואס אזוי
 איז דאס (בכלל) אין דעם ערשטן סיפור.

בנדוד אבער אין דעם צווייטן סיפור,
 איז דאס לדעת ר"ע ניט בלויז בגדר
 מכריע, נאך איז דער פעולה שבהווה
 וכו', זעט ער נאך די מעלה שבעתיד,
 ד.ה. אן דער הידור פון קידוש שם
 שמים ושם ישראל וואס וועט ארויס-
 קומען לעתיד, זעט ר"ע כאילו ווי דאס
 האט י"ד אנגעהויבן אין דער פעולה
 שבהווה — אין דעם וואס זעט אים צו
 זיין א חסרון אין קידוש השם ושם
 ישראל."

שאני ראה רבי בער אני שטה כ"י (ראה פרשי
 שם, רשכרו משתמר להבא לכו אני שפתי), אבל י"ל
 שיהו תשו' בינה המתיר בעוה"ו, או י"ל (ראה לקמן
 שם, נענה ר"ע האמר חביבין יסודין כ"י) דהוא ע"ד
 אשר יאהב הוי יוכיח (משלי ג, יב, וראה ברכות ה,
 א) וכה"פ שיהו חסדים מכובדים ונעלים מחסדים
 נלרם (ראה תניא ספ"ו, גנהי"ק סי' יא, ולפ"ו תרי"ז
 כסיפור הב, אבל להעיר שבוה לא מצינו שיאמר
 עקיבא נחמתני, ראה לקמן בסניף, וראה שם לקמן
 אמר להם סמכוני ואשמעה כ"י.

73) וע"ז שיש להמתין לעשות המצוה באופן
 דתר משכח דאין בזה משום אן מעבידין — משאיכ
 בכמות שנות — שיהי חביב סי' ק' בסופו, וראה
 לשון גדולי שו"ע סי' צו ס"ה, ואין בזה משום אן
 החמידין את המצוה חרתיים מקדימין למצוה כ"י
 שמתכוין כדי לקיים מצוה פן המזמיר, הי"ו
 שהמתנה נוסף היא חלק מההכשרה והבינות

יג. און דאָס איז דער טעם וואָס דוקא און דער צווייטער מעשה האָבן זיי געזאָגט, עקיבא ניהמתנו עקיבא ניהמתנא און נישט אין דער ערשטער: דער חידוש אין פירוש הענין וואָס, שועל שיצא מבית קדשי הקדשים לדעה ר"ע אויף דעת שאר התנאים וואָס התחילו הן בוכין איז אין צוויי זאכן, לא זו אף זו: לדעתם האָבן זיי אין דעם געווען אַן ענין פון היפך הטוב וואָס איז מעורר לכפי — דעת ר"ע איז אַן נישט נאָר דאָרף מען קוקן אויף דעם ענין טוב — (קידוש שיש ושם ישראל בתכלית השלימות) וואָס וועט דערטון אַרויס-קומען, נאָר נאָכמער, אַז דער עילוי ותועלת בהגאולה איז נישט ווי אַ זאך וואָס ווערט דערגרייכט דורך אַ צווייטער (נישט גוטע) זאך, נאָר דאָס איז איין ענין — ציין שדה תחרש; דער חורבן גופא האָט די מעלה פון חרישת השדה, וואָס איר המשגל איז זריעה וצמיחה.

און דאָס איז די נחמה כפולה: א) די מעלה והידור שבטותיה, ב) אַז דער עילוי ונחמה איז דאָ אין דער פעולה שבהויה.

און דער הכרח אויף דעם אים, דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אורי הכהן ואת זכרי בן יברכי כר תלה הכתוב כו"ל: דער פסוק אליין וואָגט, אַז דאָס זיינען נישט קיין צוויי באַזונדערע זאכן, נאָר דאָס זיינען איינס — וכמו גדר העדות (ע"פ שני עדים — ווערט איין מציאות ד.עדות"י), נבואתו של זכרי

און נבואת אורי זיינען איין עדות"י. משא"כ כיי דעם ערשטן סיפור וואו ר"ע, משחקי צוליבן טעם, מה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ, איז דאָס נאָר לשימת ר"ע, די אַנדערע תנאים אָבער זיינען געבליבן כיי זייער דיעה, וכפרט אַז איז דעם דאָרף מען אַפּלערנען און זען די מעלה איז טוב פון איין זאך (עושי רצונו) פון אַ צווייטע זאך (עוברי רצונו) — און אויף דעם האָט ער זיי קיין ראַי נישט געבראַכט פון פסוק ווי אין דעם צווייטן סיפור (פון וועלכע מיזאָל וויסן כמכשיב בנוגע צום ערשטן סיפור).

יד. עפ"ו קען מען מבאר זיין דעם טעם וואָס די גמרא איז מפרט די נעמען פון אלע תנאים, ווייל דורך דעם איז מובן דער טעם וסיבה פון זייער חילוק הדעות: ר"ג איז געווען נשיא — אַ ישראל (משבט יהודה); ראביע איז געווען אַ כהן — דור עשירי לעזרא"י, ר"י איז געווען אַ לוי (מן המשוררים); ר"ע איז געווען אַ בן גרים"י —

בפשטות ווער קען זען (און אומסאָן) אין לעומת זה, אין צד ההפך, דעם ביטול פון דעם רע שבו אפילו ווען ער איז בתקפו און די מעלה ותועלת אינעם ענין החורבן איז אַן אופן פון נחמה בכפלים — דוקא דער וואָס ביי אים

75 וייל שוואו עיד מיש הרמכו"ל (כ. ו. וראה לברש ליינטי לר שם. דרשות הר"ן דרוש ב) שהטעם שנכמה נבואת מצוי שהמביה ציה לעשות פעולות בשמיות בכדי שהנבואה תהיה בגשמיות. ועדין יל בגדרה, שכשראה, ציין שדה תחרש הרי התחילה הנבואה להחזיק בגשמיות וא"כ, בידוע שנבואתו של זכרי מתקיימת.

76 פרסות כו. נ.
77 ערכין יא. ב. וראה ע"ד הנ"ל במעשרי המשניות מ"ג פ"ה מ"ג.
78 סדר הדורות בערכו. רש"י.

המצוה (משא"כ בשרע שם סכיה ס"ד, שמצוה מן המוכר שם היא לא במצוה זו עצמה, אלא להקדים מצוה תדירה ולכן כזה אמרינו, אין משהין את המצוהי התפליה, ואכ"ל.
74 להעיר מפורט (ג. רע"ב. רש"י) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים כ"י.

אליין איז דאָס געווען באַרפֿן כּוזה (עיד
ווי די גמרא״ זאָגט, אַז דוקא עובדי״
האָט מנבא געווען אויף מפּלת אדום,
ווייל „עובדי גר אדומי הוּ והיינו דאמרי
אינשי מני ובי אבא גיזיל כּוּ נרגא״),
משאיב אַ בן ישראל — ס״י אַ כּהן ס״י אַ
ל״י ס״י אַ ישראל — קען דאָס ניט זעהן
מעצמא, באַ עס איז דאָס אַ חידוש.

ועד״ו איז דער חילוק צווישן זייערע
שיטות בהלכה: וואָס איז מכריע, דער
הוזה צי דער עתיד; אַ פּרט אין מצוה
אָדער הידור אין כללות המצוה: דוקא
ר״ע, וואָס נוסף אויף דעם וואָס ער איז
געווען אַ בן גרים, האָט אויך ער אליין
אַנגעהייבן לערנען תּורה ערשט ווען ער
איז געווען אַ בן ארבעים״״ — איז ווען
ער וואָלט געקוקט און זיך גערעכנט
מיט מצבו וענינו בהווה, וואָלט ער ניט
צוגעקומען צו מעלת ר״ע״; דיקא דער״
פּאר וואָס ער האָט געזען די תּוצאה
ומעלה וואָס קען אַרויסקומען (און דאָס
איז ב״י אים אַרויסגעקומען) בעתיד, און
האָט עס געזען קלאַר ובודאות ווי דער
זען פון אבנים שחכו מיט״״ — דאָס
האָט געבראַכט אַז ער זאָל אָנהויבן
לערנען תּורה באַרפֿן המבואר ברזל״״.

טו. עפּ״ו ייל אַז דאָס איז אויך די
הסברה אין דעם יתרון ומעלה פֿון דער
נחמה בכפּליים (נחמו נחמו עמי) אויף
כללות הגלות והחורבן איבעם אופֿן פֿון
לקו בכפּליים: דער „לקו בכפּליים״
באַשטייט אין דעם וואָס נוסף אויף דעם
עצם החורבן והגלות (און היפֿך קידוש
ש״ש ושם ישראל כּוזה), איז אויך דאָ דער
חילול שם שמים ושם ישראל ביוחד —
מער ווי דורכן עצם החורבן והגלות
(וכגיל, עיד המסופר בסיום מסי מכות
הגיל הללו משתחוים כּוּ יושבים בטח
יהשקט ואנו כּוּ שועל שיצא מכות
קדוה״ס).

און בהתאם לזה איז אויך די נחמה
בכפּליים: נוסף אויף דער נחמה וואָס עס
ווערט נתגלה די תּועלת וטובה פֿון עצם
החורבן וגלות — ווי דאָס אַלץ איז
געווען כּדי עס זאָלן נתגלה ווערן די
גילויים פֿון דער גאולה העתידה, ווערט
אויך נתגלה די מעלה ועילוי איז דער
הוספה („לקו בכפּליים“) פֿון חורבן
וגלות (און דאָס גופא אין אַז אופֿן פֿון
נחמה בכפּליים״״, ד.ה. ניט נאָר וועט
זיך אָנהערן אַז ס״אז כּדאי גודל הירידה
והגלות אַבי צו צוקומען צו דער הוספה
והיורו איז זמן הגאולה, נאָר מען הערט

79) סנהדרין לט, סעי׳ב

80) אד״ו פ״ו, ב. וראה ספחים מט, ב. וראה
ז״טת מקובצת בשם ריב״א לחובת סו. כ דמקודם
לא הוּ צניע ומעל.

81) ובא לזה ע״י הקוּ — בבסוגיו: ומה כּוּ
פאכ״ם — דאבנים שחכו מיט — אד״ו שם.

81) אד״ו שם.

82) עוד יל: סר״ע הוּ בן גרים אשר מתיחס
כעיקר לא „לאבותם יצחק ויעקב (ישראל) כ״א למי
— שאמר יהוּ העולם״ (תשובת הרמב״ם לר״י עובדי
גר צדק ו״מב״ם — נ.י. תשי״ז — בהוספות לחי״א ס״ו
יפ. תשובות הרמב״ם ירושלים (כרך ב׳) סרצ״ג),
ולכן בכל ענין הוּ מפרש גדרו מצד הקביה: בהויה
ראה אח העתיד — דלגבי הקביה הוּ הוה יהוּ
כאחד (שער היחוד והאמונה ס״ו (פב, א)); בכל דבר

ראה כוה. דעכיד יחמנא יאכּ הוּ זה ניב דאין רע
יורד כּוּ. משאיב כּר״ב וראב״ע ור״י — בניו —
מפרשים כמו שהוא בגדר דישראל, דאה הגש״ם
זכה״ת. תשמ״ו ושלאחריו צ״י תסה ואלה — הורו
האין דמ״י פסחים במחלוקת דרעיק יד״ו.
83) להעיר דכפּלים פּירושו לא רק שתי פעמים
אלא — בכ״ם — גם באיפֿו דא״ע, יעיר הפּי
במדרש (שמרר דפּמ״י) כפּלים לתנשי (איוב יא,
ו). ולהעיר דאותיות כפּולות רומזי לגאולה (פדריא
פּמ״ח. יליש לך רמז סד). וראה ד״ה ויאמר גר לך
תּרכי, שהשיכות דאותיות כפּולות למעלה הא לפי
שאותיות כפּולות הם מבחי״ הסיבב, שלמעלה
מהגמלה.

עשה עמנו שחחר להביאה כי שנים לפני זמנה". ד.ה. ניט נאָר די מעלה ותועלת פון גלות גופא, ווי ער פירט אײס אָן דאָס וועט ברענגען, ובקשתם משם את היא ומצאת כי תדרשנו גר ושבת עד היא גוי"י, נאָר אייך דער עילוי אין קדומת הגלות, אָז די קדימה איז מבטל דעם אבד תאבדון".

און דורך מעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות וועט מען זוכה זיין בגלוי ממש צו נחמו נחמו"ן און נאָכמער צו אנכי אנכי הוא מנחמכם" בביאת משיח צדקנו.

(משיחות כי מניא שיפ עקב.

שיפ דאה תשל"ד)

אָן די טובה ומעלה אין דער הוספה בחורבן וגלות גופא — און אויף דעם זאָגט מען "אודד ה' כי אנפת ב'".

עפ"ז י"ל דער דמז פן דעם ענין הנחמה בפרשתנו, ווי רז"ל זאָגן" (און רש"י ברענגט דאָס אַראָפּ) בנוגע צום אָנזאָג "כי תוליד בנים ובני בנים ונשנתם כארץ גוי", אָן רמז"י להם שיגלו ממנה לסוף ה' מאות ונב שנה כמנין ונשנתם והוא הקדים והגלם לסוף ה' מאות וחמשים והקדים כי שנים לנשנתם כדי שלא יתקיים בהם כי אבד תאבדון וזה שנאמר "וישקוד כר צדקה

(84) ישע"י יב. א.

(85) סנהדרין לת. א.

(86) ד. כה.

(87) לשון רש"י.

(88) רז"ל ט, יד.

(89) ד, כט"ל.